

Elementarna statystyka Wnioskowanie o regresji (Inference for regression)

Alexander Bendikov

Uniwersytet Wrocławski

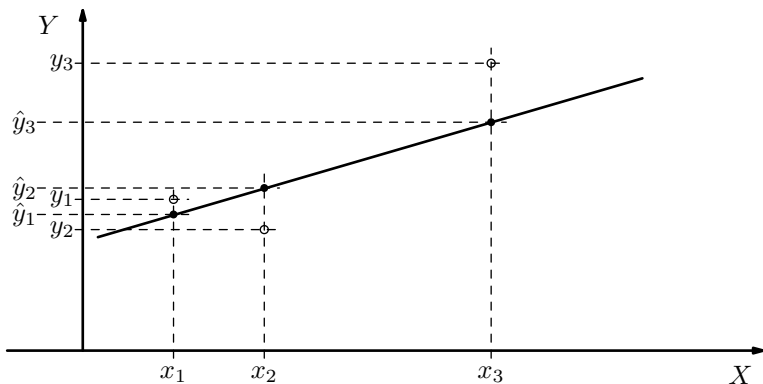
2 czerwca 2016

Wnioskowanie o regresji

Dane:

$Y : y_1 y_2 \dots y_n \longrightarrow \bar{y}, s_y,$

$X : x_1 x_2 \dots x_n \longrightarrow \bar{x}, s_x.$

Równanie regresji:

$$\hat{y} = a + b x,$$

gdzie:

- $b = r \cdot s_y / s_x$;
- $a = \bar{y} - b \bar{x}$;
- $r = \frac{1}{n-1} \sum \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right) \left(\frac{y_i - \bar{y}}{s_y} \right)$.

Równanie regresji:

$$\hat{y} = a + b x,$$

gdzie:

- $b = r \cdot s_y / s_x$;
- $a = \bar{y} - b \bar{x}$;
- $r = \frac{1}{n-1} \sum \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right) \left(\frac{y_i - \bar{y}}{s_y} \right)$.

Wniosek: a , b i $\hat{y}$ są zmiennymi losowymi. Tak więc linia regresji najmniejszych kwadratów jest *losowa*

Równanie regresji:

$$\hat{y} = a + b x,$$

gdzie:

- $b = r \cdot s_y / s_x$;
- $a = \bar{y} - b \bar{x}$;
- $r = \frac{1}{n-1} \sum \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right) \left(\frac{y_i - \bar{y}}{s_y} \right)$.

Wniosek: a , b i $\hat{y}$ są zmiennymi losowymi. Tak więc linia regresji najmniejszych kwadratów jest *losowa*

Główne założenia:

1) Dla dowolnego X , $Y \in N(\mu, \sigma)$; $\mu = \mu_y$,

Równanie regresji:

$$\hat{y} = a + b x,$$

gdzie:

- $b = r \cdot s_y / s_x$;
- $a = \bar{y} - b \bar{x}$;
- $r = \frac{1}{n-1} \sum \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right) \left(\frac{y_i - \bar{y}}{s_y} \right)$.

Wniosek: a , b i $\hat{y}$ są zmiennymi losowymi. Tak więc linia regresji najmniejszych kwadratów jest *losowa*

Główne założenia:

- 1) Dla dowolnego X , $Y \in N(\mu, \sigma)$; $\mu = \mu_y$,
- 2) Średnia odpowiedź μ_y jest związana liniowo z x :

$$\mu_y = \alpha + \beta x \quad (= \mu_{\hat{y}}),$$

gdzie α , β są nieznanymi parametrami.

Równanie regresji:

$$\hat{y} = a + b x,$$

gdzie:

- $b = r \cdot s_y / s_x$;
- $a = \bar{y} - b \bar{x}$;
- $r = \frac{1}{n-1} \sum \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right) \left(\frac{y_i - \bar{y}}{s_y} \right)$.

Wniosek: a , b i $\hat{y}$ są zmiennymi losowymi. Tak więc linia regresji najmniejszych kwadratów jest *losowa*

Główne założenia:

- 1) Dla dowolnego $X, Y \in N(\mu, \sigma)$; $\mu = \mu_y$,
- 2) Średnia odpowiedź μ_y jest związana liniowo z x :

$$\mu_y = \alpha + \beta x \quad (= \mu_{\hat{y}}),$$

gdzie α, β są nieznanymi parametrami.

- 3) Odchylenie standardowe σ zmiennej Y jest takie samo dla dowolnych wartości x .

Estymatory punktowe:

$$\hat{Y} = a + b X;$$

$$E \hat{Y} = E a + E b X;$$

$$\mu_{\hat{Y}} = \alpha + \beta X;$$

Estymatory punktowe:

$$\hat{Y} = a + b X;$$

$$E \hat{Y} = E a + E b X;$$

$$\mu_{\hat{Y}} = \alpha + \beta X;$$

- 1) $\alpha = E a$; a jest estymatorem α ;
- 2) $\beta = E b$; b jest estymatorem β ;
- 3) σ jest szacowana przez błąd standardowy s około linii regresji,

Estymatory punktowe:

$$\hat{Y} = a + b X;$$

$$E \hat{Y} = E a + E b X;$$

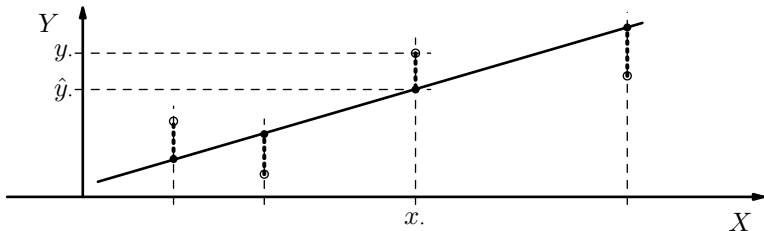
$$\mu_{\hat{Y}} = \alpha + \beta X;$$

1) $\alpha = E a$; a jest estymatorem α ;

2) $\beta = E b$; b jest estymatorem β ;

3) σ jest szacowana przez błąd standardowy s około linii regresji,

$$s = \sqrt{\frac{1}{n-2} \sum (\hat{y}_i - y_i)^2}.$$

Przedział ufności dla β (dla α podobnie):

1) T -statystyka:

$$T = \frac{b - \beta}{SE_b},$$

gdzie

$$SE_b = \frac{s}{\sqrt{\sum (x_i - \bar{x})^2}} = \frac{s}{s_x \sqrt{n-1}}.$$

Przedział ufności dla β (dla α podobnie):

1) T -statystyka:

$$T = \frac{b - \beta}{SE_b},$$

gdzie

$$SE_b = \frac{s}{\sqrt{\sum (x_i - \bar{x})^2}} = \frac{s}{s_x \sqrt{n-1}}.$$

Zmienna T ma rozkład Studenta $t(n-2)$ z $df = n-2$.

Przedział ufności dla β (dla α podobnie):

1) T -statystyka:

$$T = \frac{b - \beta}{SE_b},$$

gdzie

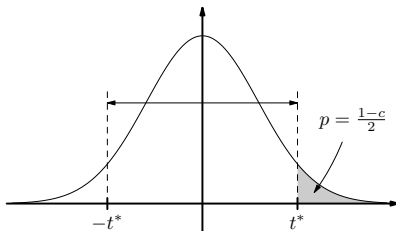
$$SE_b = \frac{s}{\sqrt{\sum (x_i - \bar{x})^2}} = \frac{s}{s_x \sqrt{n-1}}.$$

Zmienna T ma rozkład Studenta $t(n-2)$ z $df = n-2$.

2) Przedział ufności dla β na poziomie $C = 0,95$:

$$b \pm t^* SE_b,$$

gdzie, jak zwykle, t^* jest górną $(1-c)/2$ krytyczną wartością $t(n-2)$.

Przykład: Autokomis ma na swoim parkingu 62 Mazdy, i badamy związek pomiędzy ich ceną (w dolarach) i wiekiem (w latach). Przyjmijmy, że prawdziwa linia regresji ma postać

$$\mu_{\text{cena}} = \alpha + \beta \cdot \text{wiek}.$$

Przykład: Autokomis ma na swoim parkingu 62 Mazdy, i badamy związek pomiędzy ich ceną (w dolarach) i wiekiem (w latach). Przyjmijmy, że prawdziwa linia regresji ma postać

$$\mu_{\text{cena}} = \alpha + \beta \cdot \text{wiek}.$$

Ten model został dopasowany do danych, używając metody najmniejszych kwadratów.

Przykład: Autokomis ma na swoim parkingu 62 Mazdy, i badamy związek pomiędzy ich ceną (w dolarach) i wiekiem (w latach). Przyjmijmy, że prawdziwa linia regresji ma postać

$$\mu_{\text{cena}} = \alpha + \beta \cdot \text{wiek}.$$

Ten model został dopasowany do danych, używając metody najmniejszych kwadratów. Program Minitab wygenerował następujące wyniki:

$$\overline{\text{wiek}} = 7,63$$

$$\text{odch. stand. wieku} = 4,30$$

$$\overline{\text{cena}} = 10283,1$$

$$\text{och. stand. ceny} = 7922,3$$

$$r^2 = 0,677$$

$$s = 4540,97$$

Otrzymujemy następujące współczynniki:

Zmienna	Wartość	Odch. stand.
a	21833,6	1180,8
b	-1514,0	135,1

Przykład: Autokomis ma na swoim parkingu 62 Mazdy, i badamy związek pomiędzy ich ceną (w dolarach) i wiekiem (w latach). Przyjmijmy, że prawdziwa linia regresji ma postać

$$\mu_{\text{cena}} = \alpha + \beta \cdot \text{wiek}.$$

Ten model został dopasowany do danych, używając metody najmniejszych kwadratów. Program Minitab wygenerował następujące wyniki:

$$\overline{\text{wiek}} = 7,63$$

$$\text{odch. stand. wieku} = 4,30$$

$$\overline{\text{cena}} = 10283,1$$

$$\text{och. stand. ceny} = 7922,3$$

$$r^2 = 0,677$$

$$s = 4540,97$$

Otrzymujemy następujące współczynniki:

Zmienna	Wartość	Odch. stand.
a	21833,6	1180,8
b	-1514,0	135,1

Pytanie: wyjaśnij, w tym kontekście, jakie jest znaczenie zmiennej β , reprezentującej nachylenie linii regresji i wyznacz przedział ufności dla β na poziomie $C = 0,9$.

Rozwiązanie:

1. Nachylenie prawdziwej linii regresji β jest wartością, średnio, o którą wartość samochodu zmienia się kiedy samochód staje się o 1 rok starszy. W tym przykładzie nasze oszacowanie β wynosi $b = -1514$, a więc cena samochodu spada o \$1514 co roku.
2. Odchylenie standardowe w naszym oszacowaniu β wynosi $SE_b = 135,1$. W takim razie, przedział ufności dla β na poziomie $C = 0,9$ ma postać

$$b \pm t^* SE_b,$$

gdzie t^* jest wyznaczone np z tablic dla $df = 62 - 2 = 60$, i wynosi $t^* = 1,671$, a więc otrzymujemy

$$-1514 \pm (1,671) \cdot (135,1),$$

czyli

$$-1740 \leq \beta \leq -1288.$$

Przykład:

X	38	56	59	64	74
Y	41	63	70	72	84

Przykład:

X	38	56	59	64	74
Y	41	63	70	72	84

1) Linia regresji najmniejszych kwadratów ma równanie:

$$\hat{Y} = -3,6596 + 1,1969 X.$$

Przykład:

X	38	56	59	64	74
Y	41	63	70	72	84

1) Linia regresji najmniejszych kwadratów ma równanie:

$$\hat{Y} = -3,6596 + 1,1969 X.$$

2) Błąd standardowy

$$SE_b = \frac{s}{\sqrt{\sum (x_i - \bar{x})^2}} = 0,0751.$$

Przykład:

X	38	56	59	64	74
Y	41	63	70	72	84

1) Linia regresji najmniejszych kwadratów ma równanie:

$$\hat{Y} = -3,6596 + 1,1969 X.$$

2) Błąd standardowy

$$SE_b = \frac{s}{\sqrt{\sum (x_i - \bar{x})^2}} = 0,0751.$$

3) $df = 5 - 2 = 3$, 2,5% krytyczna wartość t^* :

$$t^* = t^*(3) = 3,1820$$

4) 95% przedział ufności dla β :

$$\begin{aligned} & 1,1969 \pm 3,1820 \cdot 0,0751 = \\ & = 1,1969 \pm 0,2590 \\ & 0,9379 < \beta < 1,4559. \end{aligned}$$

4) 95% przedział ufności dla β :

$$\begin{aligned} & 1,1969 \pm 3,1820 \cdot 0,0751 = \\ & = 1,1969 \pm 0,2590 \\ & 0,9379 < \beta < 1,4559. \end{aligned}$$

Testowanie hipotezy braku zależności liniowej

H_0 : nie ma liniowej zależności pomiędzy X i Y .

4) 95% przedział ufności dla β :

$$\begin{aligned} & 1,1969 \pm 3,1820 \cdot 0,0751 = \\ & = 1,1969 \pm 0,2590 \\ & 0,9379 < \beta < 1,4559. \end{aligned}$$

Testowanie hipotezy braku zależności liniowej

H_0 : nie ma liniowej zależności pomiędzy X i Y .

To znaczy, że funkcja liniowa zmiennej X nie ma wartości dla przewidywania $Y \Rightarrow$ korelacja jest 0.

4) 95% przedział ufności dla β :

$$\begin{aligned} & 1,1969 \pm 3,1820 \cdot 0,0751 = \\ & = 1,1969 \pm 0,2590 \\ & 0,9379 < \beta < 1,4559. \end{aligned}$$

Testowanie hipotezy braku zależności liniowej

H_0 : nie ma liniowej zależności pomiędzy X i Y .

To znaczy, że funkcja liniowa zmiennej X nie ma wartości dla przewidywania $Y \Rightarrow$ korelacja jest 0.

Skoro $r \approx 0$ (zgodnie z H_0), $b = r \cdot s_Y / s_X \approx 0$ i $\beta = E b = 0$. W końcu nasza hipoteza ma postać:

$$H_0 : \beta = 0$$

$$H_a : \beta \neq 0 \quad (> 0, < 0).$$

4) 95% przedział ufności dla β :

$$\begin{aligned} & 1,1969 \pm 3,1820 \cdot 0,0751 = \\ & = 1,1969 \pm 0,2590 \\ & 0,9379 < \beta < 1,4559. \end{aligned}$$

Testowanie hipotezy braku zależności liniowej

H_0 : nie ma liniowej zależności pomiędzy X i Y .

To znaczy, że funkcja liniowa zmiennej X nie ma wartości dla przewidywania $Y \Rightarrow$ korelacja jest 0.

Skoro $r \approx 0$ (zgodnie z H_0), $b = r \cdot s_Y / s_X \approx 0$ i $\beta = E b = 0$. W końcu nasza hipoteza ma postać:

$$H_0 : \beta = 0$$

$$H_a : \beta \neq 0 \quad (> 0, < 0).$$

Używamy T -statystyki do znalezienia t -wartości:

$$t = \frac{b}{SE_b} = \frac{b}{s / \sqrt{\sum (x_i - \bar{x})^2}}.$$

Hipotezę H_0 następnie przyjmujemy bądź odrzucamy na podstawie jej relacji do wartości krytycznej t^* (wyznaczonej dla konkretnego poziomu istotności).

Przykład:

X	38	56	59	64	74
Y	41	63	70	72	84

- $\hat{Y} = -3,6596 + 1,1969 X$
- $SE_b = 0,0751$
- $\mu_Y = \alpha + \beta X$.

Hipotezę H_0 następnie przyjmujemy bądź odrzucamy na podstawie jej relacji do wartości krytycznej t^* (wyznaczonej dla konkretnego poziomu istotności).

Przykład:

X	38	56	59	64	74
Y	41	63	70	72	84

- $\hat{Y} = -3,6596 + 1,1969 X$
- $SE_b = 0,0751$
- $\mu_Y = \alpha + \beta X$.

1. Ustalamy $H_0 : \beta = 0$, $H_a : \beta > 0$, $\alpha = 0,05$

Hipotezę H_0 następnie przyjmujemy bądź odrzucamy na podstawie jej relacji do wartości krytycznej t^* (wyznaczonej dla konkretnego poziomu istotności).

Przykład:

X	38	56	59	64	74
Y	41	63	70	72	84

- $\hat{Y} = -3,6596 + 1,1969 X$
- $SE_b = 0,0751$
- $\mu_Y = \alpha + \beta X$.

1. Ustalamy $H_0 : \beta = 0$, $H_a : \beta > 0$, $\alpha = 0,05$

2. t -wartość:

$$t = \frac{b}{SE_b} = \frac{1,1969}{0,0751} = 15,9374.$$

Hipotezę H_0 następnie przyjmujemy bądź odrzucamy na podstawie jej relacji do wartości krytycznej t^* (wyznaczonej dla konkretnego poziomu istotności).

Przykład:

X	38	56	59	64	74
Y	41	63	70	72	84

- $\hat{Y} = -3,6596 + 1,1969 X$
- $SE_b = 0,0751$
- $\mu_Y = \alpha + \beta X$.

1. Ustalamy $H_0 : \beta = 0, H_a : \beta > 0, \alpha = 0,05$

2. t -wartość:

$$t = \frac{b}{SE_b} = \frac{1,1969}{0,0751} = 15,9374.$$

3. p -wartość:

$$df = 3, \quad t > t^* = 12,92, \quad p_* > p = 0,0005$$

Hipotezę H_0 następnie przyjmujemy bądź odrzucamy na podstawie jej relacji do wartości krytycznej t^* (wyznaczonej dla konkretnego poziomu istotności).

Przykład:

X	38	56	59	64	74
Y	41	63	70	72	84

- $\hat{Y} = -3,6596 + 1,1969 X$
- $SE_b = 0,0751$
- $\mu_Y = \alpha + \beta X$.

1. Ustalamy $H_0 : \beta = 0$, $H_a : \beta > 0$, $\alpha = 0,05$

2. t -wartość:

$$t = \frac{b}{SE_b} = \frac{1,1969}{0,0751} = 15,9374.$$

3. p -wartość:

$$df = 3, \quad t > t^* = 12,92, \quad p_* > p = 0,0005$$

4. Wniosek: dane stanowią mocny statystyczny dowód na to, że $\beta > 0$.

Przedział ufności dla odpowiedzi regresji μ_y dla danego

$$x = x^*$$

Aby oszacować średnią odpowiedź μ_y dla danego $x = x^*$ w modelu regresji liniowej używamy przedziału wokół $\hat{y} = a + b x$ dla $x = x^*$:

$$\hat{y} \pm t^* SE_\mu,$$

gdzie błąd standardowy SE_μ jest dany przez:

$$SE_\mu = s \cdot \sqrt{\frac{1}{n} + \frac{(x^* - \bar{x})^2}{\sum (x_i - \bar{x})^2}} = \sqrt{\frac{s^2}{n} + (x^* - \bar{x})^2 SE_b^2}.$$

Zwykle do wyznaczenia przedziału ufności używamy programów:

Minitab

Fit

Stdev Fit

95% C.I.

4,8692

0,0855

(4,6858, 5,0526)

$\hat{y}|_{x=x^*}$

SE_μ

$\hat{y} \pm t^* SE_\mu$

Uwaga: Dla danego $x = x^*$ mamy $y = \alpha + \beta x^* + \epsilon^*$, $\epsilon^* \in N(0, \sigma^2)$.

Wyjaśnienie: Używamy T -statystyki

$$T = \frac{\hat{y} - \mu_y}{SE_\mu},$$

gdzie

- $\hat{y} = a + b x^*$,
- $SE_\mu^2 = \text{Var}(\hat{y})$.

T -statystyka ma rozkład $t(n - 2)$, oraz

$$SE_\mu^2 \approx s^2 \left(\frac{1}{n} + \frac{(\bar{x} - x^*)^2}{\sum (x_i - \bar{x})^2} \right).$$

Twierdzenie

$$SE_{\mu}^2 = \sigma^2 \left(\frac{1}{n} + \frac{(\bar{x} - x^*)^2}{\sum (x_i - \bar{x})^2} \right).$$

Dowód.

Mamy $y_i = \alpha + \beta x_i + \epsilon_i$, ϵ_i są niezależne, jednakowo rozłożone $N(0, \sigma^2)$.

Mamy

$$\hat{y} = a + b x^* = \bar{y} - b \bar{x} + b x^* = \bar{y} - b(\bar{x} - x^*),$$

oraz, co więcej,

$$b = \frac{\sum (y_i - \bar{y})(x_i - \bar{x})}{\sum (x_i - \bar{x})^2}, \quad \text{oraz} \quad \bar{y} = \alpha + \beta \bar{x} + \bar{\epsilon}$$

są niezależne. W takim razie

$$\begin{aligned} \text{Var}(\hat{y}) &= \text{Var}(a + b x^*) = \text{Var}(\bar{y}) + \text{Var } b \cdot (\bar{x} - x^*)^2 \\ &= \frac{\sigma^2}{n} + (\bar{x} - x^*)^2 \sigma_b^2 = \frac{\sigma^2}{n} + (\bar{x} - x^*)^2 \frac{\sigma^2}{\sum (x_i - \bar{x})^2}. \end{aligned}$$